
ПОЛЯНСЬКА А.С.,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту та
адміністрування, Івано-Франківський
національний технічний університет
нафти і газу,

м. Івано-Франківськ, Україна

ЗАПУХЛЯК І.Б.,

доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту та
адміністрування,

Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,

м. Івано-Франківськ, Україна

САВЧУК С.В.,

аспірантка, кафедра менеджменту та
адміністрування, Івано-Франківський
національний технічний університет
нафти і газу,

м. Івано-Франківськ, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В КОНЦЕПЦІЮ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Розглянуто нові тенденції розвитку освіти в сучасних умовах, зокрема на засадах навчання впродовж життя. Обґрунтовано актуальність дослідження питання освіти впродовж життя та окреслено компетенції, на досягнення яких воно повинно орієнтуватись. Визначено передумови, які формують переваги неперервного навчання. Досліджено середовище імплементації такого навчання. Узагальнено принципи трансформації концепції навчання впродовж життя в освітній процес. Запропоновано технології цифрового навчання, які сприяють процесу трансформації та формують переваги неперервного навчання. Визначено напрями та шляхи покращення цифрових компетенцій у сфері освіти.

Ключові слова: навчання впродовж життя, освіта, компетенції, цифрова грамотність.

Рассмотрены новые тенденции развития образования, в частности на основе обучения в течение жизни в современных условиях. Обоснована актуальность исследования вопроса образования в течение жизни и обозначены компетенции, на достижение которых оно должно ориентироваться. Определены предпосылки, которые определяют преимущества непрерывного обучения. Исследовано среду имплементации такого обучения. Обобщены принципы трансформации концепции обучения в течение жизни в образовательный процесс. Предложено технологии цифрового обучения, которые способствуют трансформации и формируют преимущества непрерывного обучения. Определены направления и пути улучшения цифровых компетенций в сфере образования.

Ключевые слова: обучение в течение жизни, образование, компетенции, цифровая грамотность.

The new tendencies of education development, in particular, on the principles of lifelong learning in modern conditions are considered. The relevance of research into the issue of lifelong learning is substantiated, and the competencies such study has to be oriented are outlined. The prerequisites that determine the benefits of lifelong learning are identified. The environment for the implementation of such learning is explored. The principles of transformation of the concept of lifelong learning into the educational process are generalized. Digital learning technologies that contribute to the transformation process and benefit from lifelong learning are offered. Directions and ways to improve digital competences in education are identified.

Key words: lifelong learning, education, competencies, digital literacy.

Постановка завдання. Питання навчання впродовж життя (lifelong study) залишається актуальним впродовж останніх 50- років, коли у 1972 році ЮНЕСКО ввела це поняття як глобальну перспективу, яка фокусується на таких засадах врахування потреб і прав людей на навчання впродовж життя; формування комплексного підходу між формальним і неформальним контекстами навчання; адекватного фінансування навчального процесу; охоплення потреб людей усіх вікових категорій; пошуку можливостей загального доступу до навчання [1].

Це питання зберегло свою вагомість у державних політиках багатьох країн щодо забезпечення освіти населення та кожної людини особисто [2, 3].

Сьогодні і в Україні кожна людина може реалізувати своє право на освіту та вільний і всебічний розвиток її особистості впродовж життя, яке їй надане Конституцією України [4], шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття різних видів освіти. Актуальність проблематики освіти засвідчує те, що нині навчання займає вагоме місце у переліку топових трендів перспективного розвитку країн, зокрема це відображено у Стратегії сталого розвитку (Україна) [5], A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth (Європейський Союз [6], U.S. Government Strategy on International Basic Education (США) [7] тощо. Основними критеріями навчання розглядають доступність, якість, орієнтацію на ринок праці, вмотивованість досягнення результатів тощо.

Зважаючи на те, що система освіти в Україні знаходиться в трансформаційному стані, важливо врахувати напрацьовані та узагальнені науково-методичні та прикладні засади навчання впродовж життя під час впровадження інноваційних методів навчання не тільки за рахунок формальних, але і неформальних та інформальних видів навчання, що можуть якнайширше використовуватись для навчання впродовж життя.

Аналіз публікацій з досліджуваної проблематики. На сьогодні питань навчання впродовж життя у свої працях торкаються науковці та експерти, які досліджують проблематику навчання дорослих (Лук'янова Л., 2016) [8]; інтелектуалізацію суспільного та галузевого розвитку (Петренко В. П., Дзвінчук Д. І., Кісь С. Я., 2011) [9]; формування компетенцій, які необхідно для майбутнього фахівця (Карпенко М. [10], Зінченко А. Г., Саприкіна М. А. [11], Вановська І. [12]); світового досвіду безперервного навчання (Семенюк Н.) [13, 14]. Ознайомлення з науковими працями, в яких висвітлено проблематику навчання впродовж життя, розширює бачення можливостей вибору видів, методів та способів навчання, які людина може використовувати для навчання під керівництвом наставника чи освоювати самостійно. Проте, у кожної людини є власне бачення процесу навчання, власні підходи та можливості до вивчення нового, що потребує врахування у принципах навчання впродовж життя.

Мета статті. Метою статті є доведення необхідності та актуальності трансформації вітчизняної освіти з урахуванням положень концепції навчання впродовж життя та обґрунтування доцільності застосування в трансформаційних процесах сучасних технологій навчання, зокрема цифрових, що дозволить полегшити, збільшити доступність і урізноманітнити види, методи та способи такого навчання.

Виклад основного матеріалу. Більшість дорослих людей, які вже мають базову освіту та певний практичний досвід, опиняються у ситуації, коли їм

стає важко виконувати поставлені завдання. Часто причиною цього є відсутність (достатніх) необхідних знань чи навичок. Пояснення такого явища варто розглядати у площині сучасних світових тенденцій розвитку, зокрема: збільшення тривалості життя – передбачається, що до 2020 року пенсійний вік складатиме 65 років; популярність штучного інтелекту та прогрес ІТ сфери; розвиток цифрових технологій і їх поширення у повсякденне життя, для прикладу Інтернет речей; використання нових методів управління – віртуальні організації, суперструктурування; автоматизовані системи управління; нові засоби масової інформації (Інстаграм, Фейсбук тощо); розширення та поглиблення впливу процесів глобалізації [12].

Вплив зазначених тенденцій виявляється у зміні та виникненні нових компетенцій, що є життєво важливими для кожної людини, яка є членом суспільства. Вважаємо, що одними з найбільш важливих компетенцій, які необхідно здобувати і розвивати є: уміння вирішувати складні проблеми; контекстне мислення, а саме уміння обробляти дані, виокремлювати з масиву даних інформацію; уміння налагоджувати міжособистісні контакти за рахунок навичок ефективної комунікації, ефективного слухання, ведення переговорів, емоційного інтелекту та ін.; уміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін. Таким чином, однією з умов трансформації освітнього процесу на основі положень концепції навчання впродовж життя є якість освітнього процесу та можливість навчання наведеним компетенціям.

Досвід розвинутих країн доводить, а чинне законодавство дає можливість розвивати компетенції на основі самонавчання. Здобувати необхідні компетенції на основі неперервної освіти передбачає застосування сукупності засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості. Для кожної людини неперервна освіта є процесом формування й задоволення її пізнавальних запитів та духовних потреб, розвитку задатків та здібностей у мережі навчальних закладів різних форм власності чи шляхом самоосвіти. Освіта протягом життя в усьому світі й особливо в розвинених країнах стає все більш важливою сферою освітніх послуг.

Світова та вітчизняна практика напрацювала три основні форми освіти: формальна освіта – початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта, освіта після закінчення ВНЗ (аспірантура й докторантура), підвищення кваліфікації й перепідготовка фахівців і керівників з вищою і середньою професійною освітою в інститутах, на факультетах і курсах підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки; неформальна освіта – професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання в центрах освіти дорослих, в освітніх інкубаторах, по телебаченню, на різних курсах інтенсивного навчання; інформальна освіта є загальним терміном для освіти за межа-

ми стандартного освітнього середовища – індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності індивідів в оточуючому культурно-освітньому середовищі; спілкування, читання, відвідування установ культури, подорожі, засоби масової інформації тощо. Використовуючи зазначені форми навчання людина перетворює освітні потенціали суспільства в дієві чинники свого розвитку.

Стан розвитку освіти впродовж життя постійно перебуває в центрі уваги різноманітних європейських інститутів. Зокрема, регулярно проводяться відповідні статистичні дослідження. В одному з досліджень, які представлені в огляді «Quality Report on the European Union Labour Force Survey 2007» [15], результати опитування цільової групи, вибраної для отримання статистичних даних щодо навчання впродовж життя, продемонстрували суттєвий зв'язок між рівнем попередньої освіти та ступенем залученням до навчання дорослого населення віком від 25 до 64 років, та засвідчили про більші можливості й більшу схильність до продовження навчання людей з вищим рівнем попередньої освіти.

Результати проведених досліджень підтверджують те, що сьогодні формальна освіта поступається інформальній. Зокрема, результати опитування «Чим українські співробітники можуть замінити вищу освіту?», яке проведене on-line журналом «rabota» [16], засвідчують такі висновки та індукують те, на думку більшості опитаних, що вищу освіту можна замінити досвідом роботи. Саме практичні навички роботодавцями цінуються більше червоних дипломів. Ще 55 % вважають, що «точковою» освітою, що отримується на курсах і тренінгах, цілком можна замінити 5 років навчання у ЗВО. 37 % учасників опитування віддають перевагу он-лайн-навчанням, а 31 % читають книги, щоб отримати необхідні знання. Тільки 10 % вважають, що якість диплома є непорушним і незамінним (рис. 1). Проте, незважаючи на недовіру до ЗВО, учасники проведеного опитування люблять і вміють вчитися - таких 37 %.

Рис. 1. Що може замінити профільну освіту?

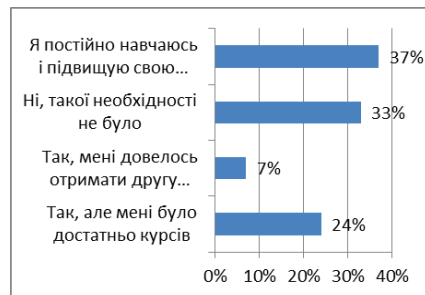

Рис. 2. Чи виникала у вас необхідність в отриманні додаткової освіти?

Кожен четвертий зміг знайти курси, щоб підвищити свій рівень професіоналізму, 7 % зарплати цього отримали другу вищу освіту, і лише третина вважають, що їм додаткову освіту ні до чого (рис. 2).

Таким чином, вища освіта, незважаючи на згадану архаїчність, все ж зможе бути корисною для отримання необхідних компетенцій. А додаткові курси дозволять підвищити системність отриманих раніше знань, і сприятимуть підвищенню вашої привабливості для більшості роботодавців.

Окрім зазначених зовнішніх чинників формування компетенцій, а саме: зменшення авторитетності традиційної освіти; зростання ролі самоосвіти; зростання зацікавленості у короткостроковому навчанню, зокрема курсах, тренінгах, все більшу увагу привертає такий чинник як виникнення нових професій, які не зустрічаються у вітчизняній практиці, але які вже затребувані у зарубіжній практиці. Не секрет, що в найближчі 15-20 років наше життя і навколишній світ дуже зміняться. Десятки професій «відправляться на пенсію», а на зміну їм придуть зовсім нові і незвичайні вакансії.

На зміну традиційній спеціальності менеджера з'являться такі спеціальності як:

- особистий мотиватор: вже сьогодні молоді люди потребують постійного натхнення і «чарівного стусана». Мотиваційна література стає все більш популярною, а блогери, які розповідають про планування і досягнення цілей – найбільш затребуваними. Особистий коуч-тренер у майбутньому стане кимось на кшталт особистого психолога. Він буде допомагати клієнтам розвивати впевненість у собі, підвищувати працездатність, ефективність, організовувати і планувати життя;
- фахівець з комунікацій (communication specialist). Фахівець з комунікацій вмітиме і знатиме як організувати діяльність компаній відповідно до річної програми;
- управління репутацією (reputation management). Фахівець з управління репутацією знає і вміє налагодити ділові комунікації із цільовими групами бізнесу;
- керівник корпоративного планування (Corporate Planning Lead) (Manager, Events & Specialty Conferences).

Таким чином, неперервна освіта – це сукупність засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості. А самонавчання є одним з важливих кроків у набутті нових компетенцій.

Заслугує на увагу світова практика, яка виробила широкий спектр підходів до навчання, що розширюють традиційне уявлення про те, яким має бути процес взаємодії між викладачем та учнем, а також, що дуже важливо, які приховані можливості людини можуть бути використані для покращення

засвоєння матеріалу, а саме, що, як і коли можна і потрібно вивчати для того, що почувати себе професійно спроможним та свідомим того, чим займаєшся впродовж усього життя. На сьогодні серед сучасних інноваційних стратегій навчання звертають особливу увагу на ті, які вже використовуються, але ще не мають значного впливу на освіту, оскільки потребують більшого практичного поширення. До таких стратегій відносять [17]:

- перехресне навчання (Crossover Learning) – навчання в неформальних умовах, наприклад, таких як музеї, кіно, театр, інші громадські заклади, підприємства, установи, організації, що може пов'язувати навчальний зміст з проблемами, які мають значення для студентів у їхньому житті;
- навчання через аргументацію (Learning Through Argumentation) – під час якого студенти можуть просунути своє розуміння науки, сперечаючись способами, схожими на ті, що відбуваються у професійному та реальному житті;
- випадкове навчання (Incidental Learning) – як незаплановане або ненавмисне навчання, яке відбувається, на перший погляд, окремо від основного навчання, проте передбачає навчання у щоденних процедурах на своїх робочих місцях;
- контекстне навчання (Context-Based Learning) – дозволяє вчитися на досвіді, інтерпретуючи нову інформацію в контексті того, де і коли вона виникає, і пов'язуючи її з тим, що ми вже знаємо, ми розуміємо її актуальність та значення;
- обчислювальне мислення (Computational Thinking) – як потужний підхід до мислення та вирішення проблем, метою якого є навчити студентів структурувати проблеми, щоб уможливити їх вирішення, заохотити студентів оволодіти мистецтвом мислення, яке дасть їм змогу вирішувати складні виклики у всіх аспектах їхнього життя;
- навчання займаючись наукою (з дистанційними лабораторіями) (Learning By Doing Science (with remote labs)) – залучення автентичних наукових інструментів та практик, що може сформувати навички наукових досліджень, поліпшити концептуальне розуміння та підвищити мотивацію до навчання;
- втілене навчання (Embodied Learning) – передбачає самосвідомість організму, що взаємодіє з реальним або імітованим світом для підтримки процесу навчання та має на меті сформувати можливості, щоб розум і тіло працювали разом, щоб фізичний зворотній зв'язок і дії підсилювали процес навчання.

Варто зазначити, що зазначені стратегії навчання висувають вимогу застосування набору знань, умінь, ставлень (включаючи здатності, стра-

тегії, цінності та обізнаність), що необхідні для використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових медіа з метою виконання різноманітних завдань; вирішення практичних проблем; спілкування он-лайн; управління інформацією; співробітництва; створення і поширення досвіду, створення необхідного знання. Володіння цифровими компетенціями дозволяє підвищувати якість навчального процесу, покращує технічні уміння користуватись цифровими пристроями, критично ставитись до якості інформації в мережі, а також забезпечує відкритість до цифрової творчості й навчання, враховуючи проблеми інтернет-безпеки та дотримуючись етики цифрового середовища. А це, своєю чергою, формує передумови для застосування інноваційних стратегій у навчанні з використанням цифрових технологій, зокрема через адаптивне навчання (**Adaptive Teaching**) – створення персоналізованого шляху через навчальний контент, що ґрунтується на багаторічних методах навчання з використанням сучасних комп'ютерних технологій; врахування аналітики емоцій (**Analytics Of Emotions**) – застосування автоматизованих методів відстеження очей та розпізнавання обличчя, що можуть аналізувати, як студенти навчаються, що базуються на поєднанні комп'ютерних систем когнітивного навчання з експертними знаннями викладачів людини щодо реагування на емоції та диспозиції студентів, щоб викладання могло стати більш чутливим до особливостей і потреб студента; а також застосування прихованої оцінки (**Stealth Assessment**) – автоматичний збір даних, який відбувається у фоновому режимі, коли студенти працюють із багатим цифровим середовищем, може бути застосований до ненав'язливої, прихованої оцінки їхніх навчальних процесів. Оцінка прихованості запозичує методи он-лайн-рольових ігор, в яких система постійно збирає дані про дії гравців, роблячи висновки про їх цілі та стратегії, щоб подати відповідні на нові виклики.

Можемо підсумувати, що поряд із цифровізацією бізнесу відбувається цифровізація суспільства та освіти зокрема, з'являються нові вимоги до навчання та можливості для навчання впродовж життя. Це змушує задуматися над тим, як можна оптимізувати цифрові компетенції, щоб здобути конкурентну перевагу. Діджиталізація підприємства потребує належного технічного облаштування робочого місця з підключенням до мережі Інтернет, в тому числі забезпечення можливості роботи віртуального робочого середовища; опанування працівниками нових ролей та нових функцій; володіння цифровими навичками та елементарної цифрової грамотності. Тому навчання та розвиток цифрових вмінь і навичок персоналу підприємства є однією із ключових умов забезпечення успішного проведення цифровізації та як наслідок зростання ефективності роботи підприємства.

Результати дослідження Міністерства цифрової трансформації України

свідчать про таке: у 2019 році рівень цифрової грамотності 37,9 % українців – «нижче середнього», а 15,1 % – практично не володіють цифровими навичками [18]. Варто зазначити, що вплив інформаційних технологій на освітній процес значний. В результаті чого відбувається цифрова трансформація освіти. Спробуємо виокремити та описати цифрові тенденції сучасної освіти (табл. 1). Використання зазначених цифрових технологій вимагає відповідних «цифрових компетентностей», які часто порівнюють з поняттям «цифрової грамотності». Проте цифрові компетентності є значно ширшими і більш загальним, оскільки їх змістовий контент вміщує і навички роботи в інформаційно-комунікаційному (цифровому) середовищі як провідну ознаку цифрової грамотності, і соціокультурну складову (нові артефакти, нові практики цифрової культури з відповідними ціннісними орієнтирами та особистісним досвідом) [20].

Доцільно навести узагальнене визначення цифрової компетентності, що було сформульовано А. Феррарі (A. Ferrari) на основі ґрунтовного аналізу кількох національних і міжнародних проєктів та ініціатив: це набір знань, умінь, ставлень (включаючи здатності, стратегії, цінності та обізнаність), що необхідні для використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових медіа з метою виконання завдань; вирішення проблем; спілкування; управління інформацією; співробітництва; створення і поширення змісту; та побудови знання ефективно, результативно, відповідно, критично, творчо, самостійно, гнучко, етично, рефлексивно для роботи, відпочинку, спільної діяльності, навчання, спілкування, задоволення споживчих потреб та забезпечення можливостей для реалізації прав [22].

«Цифрова» грамотність визнана ЄС однією з 8 ключових компетенцій для повноцінного життя та діяльності. Зарубіжними науковцями було сформульовано концепцію «цифрової грамотності» як системи когнітивних, соціальних і технічних навичок, які гарантують якісне існування людини в інформаційному середовищі. Наразі дослідники розглядають цифрову грамотність як більш складне поняття, яке має вісім ключових компонентів як основу якісної взаємодії людини з «цифрою» (культурний, когнітивний, конструктивний, комунікативний, критичний, громадянський, а також упевнене користування та креативність) [19]. Таким чином, проблема недостатньої цифрової компетентності полягає в тому, що працівники не завжди мають достатні технічні уміння з цифровими пристроями, критичне ставлення до якості інформації в мережі, а також не завжди відкриті до цифрової творчості й навчання, не завжди враховують проблеми інтернет-безпеки та часто не дотримуються етики цифрового середовища.

Низька цифрова грамотність проявляється в нерозумінні специфічних інтернет-артефактів, порушенні принципів конфіденційності та захисту

Таблиця 1. Цифрові тенденції сучасної освіти

Компоненти	Пояснення сутності та змісту
Концепція SMART- освіти [19, 20]: персоналізація навчання; дистанційне навчання (відеоуроки); гейміфікація, навчання через відеоігри; інтерактивні підручники і т.д.	Смарт-навчання – це гнучке навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу, що знаходиться у вільному доступі. Воно об'єднує навчальні заклади, викладацький склад для здійснення спільної освітньої діяльності в мережі Інтернет на базі спільних стандартів, узгоджень і технологій. За допомогою інтерактивних технологій студент взаємодіє із програмною системою, обирає та аналізує ту інформацію, яка йому потрібна, що спонукає його до самостійної роботи.
Дистанційна вища освіта: - кейс-технології - телевізійно-супутникова технологія - мережеві технології	Дистанційне навчання в сучасному світі здійснюється за допомогою різноманітних технологій, які відрізняються за: формою подання учбових матеріалів; наявністю посередника в системі навчання або за централізованою формою навчання; за ступенем використання телекомунікацій і персональних комп'ютерів; за технологією організації контролю учбового процесу, за ступенем впровадження в технології навчання звичайних методів ведення освітнього процесу; за методами ідентифікації студентів при складанні іспитів.
Мобільне навчання (в тому числі мобільні додатки)	Термін «мобільне навчання» (m-навчання), або mobile learning (m-learning), відноситься до використання у викладанні та навчанні мобільних і портативних ІТ-пристроїв, таких, як кишенькові комп'ютери PDA (Personal Digital Assistants), мобільні телефони, ноутбуки, нетбуки, планшетні ПК, iPhone, iPad та інше
Профільні ресурси (Codecademy, CodeSchool, Udacity, Coursera, hexlet.org, htmlacademy.ru, Prometheus)	Можливість обміну досвідом спеціалістів усього світу, що сприяє підвищенню кваліфікації окремих спеціалістів і дає можливість об'єднуватися в міжнародні команди
Онлайн-бібліотеки й лекторії	Електронні бібліотеки уможливили доступ як до національних, так і до світових матеріалів духовної, історичної, літературної, громадсько-політичної, філософської, культурної та наукової спадщини; як ефективна форма обміну контентом стали додатковим інструментом творення і функціонування єдиного глобального інформаційного простору за участі в цьому процесі окремих країн і книгозбірень.
Трансляції конференції	Можливість стежити за актуальними тенденціями в певній сфері, не витрачаючи значний обсяг часу на пошук та аналіз матеріалів
Діджитал-технології в освіті	Якщо звернутися до прикладів інноваційних діджитал-пристроїв в освітньому процесі можна згадати: проекти, смарт дошки, інтерактивні панелі за навчальними програмами, електронний щоденник, цифрові книги, електронні лабораторії, 3D-принтери.

Джерело: [21]

інформації, плагіат, порушення авторських прав, використання ненадійних джерел інформації і т.д [21]. Навчання та розвиток цифрових навичок працівників можна почати із таких практичних заходів: налаштування пристрою: увімкнення та вимкнення, вхід у систему та підключення до Wi-Fi на телефоні, планшеті, ноутбучі та комп'ютері; цифрова комунікація: використання електронної пошти та таких додатків, як Viber та WhatsApp для спілкування з членами команди; цифрова співпраця: завантаження, обмін та редагування документів в Інтернеті за допомогою хмарних додатків, таких як Google Drive та Dropbox; кібербезпека: розуміння основних ризиків для безпеки, пов'язаних з вірусами, незахищеними сайтами, фішинг та крадіжками інформації; обробка інформації: Пошук, перевірка, організація та узагальнення інформації в Інтернеті; зберігання даних: зберігання та резервне копіювання документів та даних у хмарі та / або за допомогою накопичувача; HR-процеси: здійснення та отримання платежів, подання форм відпусток, підписання кадрових форм та заповнення опитувань щодо оцінки ефективності роботи через HR-програми, як-от BambooHR; eLearning: Використання системи управління навчанням (LMS).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, концепція навчання впродовж життя як система поглядів, бачень на організацію навчання у системі формальної, неформальної та інформальної освіти сьогодні набуває все більшої вагомості та зацікавленості, особливо з боку дорослих людей. Неперервне навчання дозволяє набувати компетенцій, які необхідні у світлі глобальних змін, технічного прогресу, доступності та зручності самого навчання.

Трансформація освіти у неперервний процес базується на принципах удосконалення, інноваційності, професійно компетентності, гнучкості, актуальності, самоорганізації, самонавчання, відкритості, цифрової грамотності, які послідовно розглянуто та обґрунтовано у даній статті.

Врахування цифрових тенденцій сучасної освіти значно розширює можливості неперервного навчання, навчання без кордонів, навчання за потребою навчання із врахуванням особливосте, потреб та можливостей людей, не зважаючи на їх вік.

Подальшого вивчення потребують механізми імплементації концепції навчання впродовж життя у вітчизняну систему освіти.

Список використаних джерел:

1. Faure, Edgar, Herrera, Felipe, Kaddoura, Abdul Razzak, Lopes, Henri, Petrovski, Arthur V., Rahnema, Majid, Ward, Frederick Champion. (2013). Learning to be: the world of education today and tomorrow. [Електронний

- ресурс]. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/>
2. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
  3. Закон України «Про вищу освіту» в редакції від 01.01.2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
  4. Конституція України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/>
  5. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (Проект 2017). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://igu.org.ua/sites/default/files>
  6. Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the europe 2020 strategy: 2019 Edition. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10155585/KS-04-19-559-EN-N.pdf/b8528d01-4f4f-9c1e-4cd4-86c2328559de>
  7. U.S. Government Strategy on International Basic Education Fiscal Years. 2019-2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.usaid.gov>
  8. Лук'янова Л. Б. Концепція розвитку освіти дорослих в Україні (друге видання). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ : ТОВ «ДКС-Центр», 2016. 24 с.
  9. Дзвінчук Д. І., Петренко В. П., Кісь С. Я. Інтелектуалізація – шлях до демократизації і децентралізації управління університетською освітою в Україні. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія : [зб. наукових праць] / ред. рада В. П. Андрущенко (голова). К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. Вип. 29(42). С. 35-38.
  10. Карпенко М. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика: Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>
  11. Зінченко А. Г., Саприкіна М. А. Навички для України: погляд бізнесу. К.: Вид-цтво «ЮСТОН», 2016, 36с.
  12. Вановська І. М., Аналіз базових компетентностей в сфері неперервної освіти. Освіта впродовж життя: соціальні запити, сучасні виклики та пріоритети в реалізації: матеріали конференції. Київ, 22 березня 2018 року. К., 2018. 181 с., С. 26-31
  13. Семенюк Н. Безперервна освіта: світова практика й Україна, Вища освіта України. 2012. № 4. С. 100-106. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2012_4_16
  14. Parker B., Chummier H. L. Development and validation of a life-success measures scale . Psychological Reports. 1992. Apr. Vol. 70.
  15. Quality Report on the European Union Labour Force Survey 2007. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://err.eurostat.ec.europa.eu>
  16. Пашкина Т. Украинские сотрудники рассказали, чем можно заменить высшее образование: результаты опроса. [Електронний ресурс]. Режим

- доступу до ресурсу: <https://thepoint.rabota.ua/soyskately-rasskazaly-chem-mozhno-zamenyt-vysshee-obrazovanye-rezultaty-oprosa/>
17. Innovative Learning Strategies For Modern Pedagogy. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.teachthought.com/the-future-of-learning/10-innovative-learning-strategies-for-modern-pedagogy/>,
  18. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січ. 2018 р. № 67-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/i>
  19. Тихомиров В. П. Мир на пути к SmartEducation: новые возможности для развития образования. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.slideshare.net/PROelearning/smartereducation-7535648>.
  20. Семеніхіна О. В. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до SMART-суспільства. Вісник Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, 2015, № 5, С. 34-44
  21. Ferrari, Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. Luxemburg: IPTS-JRC, 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC68116.pdf>
  22. Університетський менеджмент: підґрунтя запровадження: монографічна серія у 4 т. Т2; за ред. Дзьоби О. Г., Полянської А. С. Херсон, Видавництво «Гельветика», 2019. С. 242-260.

Transliteration of References:

1. Faure, Edgar, Herrera, Felipe, Kaddoura, Abdul Razzak, Lopes, Henri, Petrovski, Arthur V., Rahnama, Majid, Ward, Frederick Champion. (2013). Learning to be: the world of education today and tomorrow. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://unesdoc.unesco.org/>
2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, № 38-39, st.380 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Zakon Ukrainy «Pro vishchu osvitu» v redaktsii vid 01.01.2018 r. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua>
4. Konstytutsiia Ukrainy. [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <https://www.president.gov.ua/>
5. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku (Proekt 2017). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://igu.org.ua/sites/default/files>
6. Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the europe 2020 strategy: 2019 Edition. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10155585/KS-04-19-559-EN-N.pdf/b8528d01-4f4f-9c1e-4cd4-86c2328559de>
7. U.S. Government Strategy on International Basic Education Fiscal Years. 2019-2023. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://www.usaid.gov>

8. Lukianova L. B. Kontsepsiia rozvytku osvity doroslykh v Ukraini (druhe vydannia). Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy. Kyiv : TOB «DKS-Tsentr», 2016. 24 s.
9. Dzvinchuk D. I., Petrenko V. P., Kis S. Ya. Intelektualizatsiia – shliakh do demokratyzatsii i detsentralizatsii upravlinnia universytetskoiu osvitoiu v Ukraini. Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu im. M. P. Drahomanova. Serii 7. Relihiieznavstvo. Kulturolohiia. Filosofiia : [zb. naukovykh prats] / red. rada V. P. Andrushchenko (holova). K.: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2012. Vyp. 29(42). S. 35-38.
10. Karpenko M. Osvita protiahom zhyttia: svitovy dosvid i ukrainska praktyka: Analitychna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua>
11. Zinchenko A. H., Saprykina M. A. Navychky dlia Ukrainy: pohliad biznesu. K.: Vyd-tstvo «luSTON», 2016, 36s.
12. Vanovska I. M., Analiz bazovykh kompetentnosti v sferi neperervnoi osvity. Osvita vprodovzh zhyttia: sotsialni zapyty, suchasni vyklyky ta priorityty v realizatsii: materialy konferentsii. Kyiv, 22 bereznia 2018 roku. K., 2018. 181 s., S. 26-31
13. Semeniuk N. Bezperervna osvita: svitova praktyka y Ukraina, Vyshcha osvita Ukrainy. 2012. № 4. S. 100-106. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2012_4_16
14. Parker B., Chummier H. L. Development and validation of a life-success measures scale . Psychological Reports. 1992. Apr. Vol. 70.
15. Quality Report on the European Union Labour Force Survey 2007. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
16. Pashkina T. Ukrainskie sotrudniki rasskazali, chem mojno zamenit' vysshee obrazovanie: rezul'taty oprosa. [Elektronnii resurs]. Rejim dostupu do resursu: <https://thepoint.rabota.ua/soyskately-rasskazaly-chem-mozhno-zamenyt-vysshee-obrazovanye-rezultaty-oprosa/>
17. Innovative Learning Strategies For Modern Pedagogy. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://www.teachthought.com/the-future-of-learning/10-innovative-learning-strategies-for-modern-pedagogy/>,
18. Pro skhvalennia Kontsepsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 sich. 2018 r. № 67-r. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://www.kmu.gov.ua/i>
19. Tihomirov V. P. Mir na puti k SmartEducation: nove vozmojnosti dlya razvitiya obrazovaniya. [Elektronnii resurs]. Rejim dostupa: [//http://www.slideshare.net/PROelearning/smarteducation-7535648](http://www.slideshare.net/PROelearning/smarteducation-7535648).
20. Semenikhina O. V. Novi paradyhmy u sferi osvity v umovakh perekhodu do SMART-suspilstva. Visnyk Sumskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. A. S. Makarenka, 2015, № 5, S. 34-44

21. Ferrari, Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. Luxemburg: IPTS-JRC, 2011. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC68116.pdf>
22. Universytetskyi menedzhment: pidgruntia zaprovadzhennia: monohrafichna seriiia u 4 t. T2; za red. Dzoby O. H., Polianskoi A. S. Kherson, Vydavnytstvo «Helvetyka», 2019. S. 242-260.

POLYANSKA A.S.,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Management and Administration, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: parvs@ukr.net

ZAPUKHLYAK I.B.,

Doctor of Economics, Professor of Management and Administration, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: zapib@ukr.net

SAVCHUK S.V.,

Graduate Student, Department of Management and Administration, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: svitlanansv555@ukr.net

TRANSFORMATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE CONCEPT OF LIFELONG LEARNING